



Плевенски исторически четения

Pleven Historical Readings

Регионален исторически музей – Плевен
Regional Historical Museum – Pleven

Издание Publication	Съединение и разединение Unification and disunity
Том / година Volume / year	V / 2026
Издател / държава Publisher / country	Регионален исторически музей – Плевен, България Regional Historical Museum – Pleven, Bulgaria
Автор(и) Author(s)	Светла Александрова Svetla Aleksandrova
Институция Affiliation	Художествена галерия „Владимир Димитров – Майстора“, Кюстендил Art Gallery „Vladimir Dimitrov-Maystora“ Kjustendil
Заглавие Title	ГРАДИНКА НА МИРА ЗА ПРИРОДОСЪОБРАЗЕН ЧИСТ ЖИВОТ И БРАТСТВО МЕЖДУ НАРОДИТЕ. (За миролюбивите и човеколюбиви идеи на кюстендилския толстоист Йордан Гуглев и една „чудата“ творба на Майстора) A GARDEN OF PEACE FOR NATURE-ALIGNED PURE LIFE AND BROTHERHOOD AMONG NATIONS (On the pacifist and humanistic ideals of the Kjustendil Tolstoyan Yordan Guglev and one unusual work by Vladimir Dimitrov – Maystora)
Страници Pages	656–671
Постоянен адрес Permanent URL	https://plevenhistoricalreadings.eu/articles/phr-5-656/

**ГРАДИНКА НА МИРА ЗА ПРИРОДОСЪОБРАЗЕН ЧИСТ
ЖИВОТ И БРАТСТВО МЕЖДУ НАРОДИТЕ.**
(За миролюбивите и човеколюбиви идеи на кюстендилския
толстоист Йордан Гуглев и една „чудата“ творба
на Майстора)

Светла Александрова

*Художествена галерия „Владимир Димитров – Майстора“,
Кюстендил*

Резюме: Във фонда на Художествена галерия „Владимир Димитров – Майстора“ прави впечатление една по-особена творба на големия български художник. Практически тя е непозната на публиката, а сюжетът ѝ е „странен“ – на фона на емблематичните му моми, невести, жътвари и копачи. В галерийната документация картината е обозначена с непретенциозното име: „Композиция“ (Инв №135). В графата за произход е записано: „Подарена от Йордан Гуглев, 1959 г.“

Кой е Йордан Гуглев? Каква е връзката му с художника? Защо е важна историята на картината? Как човеколюбивите и миролюбиви идеи на толстоизма въздействат върху двамата: при Майстора – далеч по-умерено и често преувеличавано, съобразно неговия принципно аскетичен начин на живот; при Гуглев – изведени до крайност чрез „творението на живота му“ – единствената по рода си (в България и по света) „Градинка на мира за природосъобразен чист живот и братство между народите“.

Ключови думи: Йордан Гуглев; толстоизъм; мир; природа; Майстора; художник; картина.

Светът изглежда странно хомогенен, макар че е населен с многобройни разнообразни обитатели. „Диаграмата на Вен“, нагледно представяща логическите отношения между отделните множества, би определила „подредбата“ му в краткост така: големият ни общ свят е безкрайна равнина, върху която малките

светове на създанията, които го обитават, са положени в кръгли множества, заградени с контур. Те биха могли да се застъпят по всякакъв възможен начин, а отношенията помежду им да се проследят в областите, в които се припокриват (съединяват) и/или се изключват (разединяват).

Във фонда на Художествената галерия в Кюстендил прави впечатление една по-особена творба на Владимир Димитров – Майстора. Тя е с Инв.№135, размерите ѝ са 110 x 120 см, нарисувана е с маслени бои върху ленено платно. Творбата е една от рядко показваните негови картини. Основна причина за това е трудното ѝ аранжиране в експозиция спрямо останалите му творби. В определен момент, достигайки до нея, зрителят се стъписва от нехарактерния за художника сюжет, особено върху фона на емблематичните Майсторови моми и невести, жътвари, копачи и косачи. Усеща се необходимостта сюжетът ѝ да му бъде „до-разказан“: в центъра на картината е фигурата на дете с палмова вейка в ръка, облечено в дълга бяла риза; около него стоят лъв, теленце, овца, пантера, вълк и агне. На заден план присъства и странен безплоден пейзаж, който придава на сцената определено религиозно значение.



„Композиция“, 1933 г.; Автор: Владимир Димитров – Майстора (1882-1960); М.б., платно; 110 x 120;

От фонда на ХГ- Кюстендил, Инв.№135; Подарена от Йордан Гуглев през 1956 г.

В инвентарната книга творбата е обозначена със съвсем не-претенциозното наименование: „Композиция“. Постъпила е в

Галерията при самото ѝ основаване през 1959 г. В графата за произход е записано: *Подарена от Йордан Гуглев*. За работещите в Научния архив и фондовете на Галерията, родени след 1970 г., името на дарителя е или абсолютна загадка или мъгляв детски спомен. Информацията за него от по-възрастното поколение галерийни служители е откъслечна и крайно недостатъчна, за да отговори на въпроса: кой е човекът, който очевидно бърза да предаде на новоучредената галерия, носеща името на най-големия български художник, своето може би най-ценно притежание?



*Йордан Гуглев в Градинката на мира,
80-те години на XX в.; ДА – Кюстендил,
ф. 174к, оп.3, а.е. 9, л. 38.*

Броят се на пръсти местата, в които можем да открием информация за Йордан Гуглев: в стари броеве на кюстендилския вестник „Звезда“ (той редовно печата там кратки епиграми и стихове); в скица по плана на град Кюстендил (Личен парцел 11, кв.131, 816 кв.м.); в малка книжка от Регионална библиотека – Кюстендил (през 1985 г. издава юбилеен сборник „Тригласна гъдулка“ Мир/Труд/Трезвеност); в Държавен архив – Кюстендил (през май на 1986 г. предава лично целия си архив); в Енциклопедия „Кюстендил“ – в два отделни пасажа на буква „Г“ за самия Гуглев и за неговата „Градинка на мира“ – културен обект на Дирекция „Културно-историческо наследство“; в детската книжка „Градинката на мира“, написана и нарисувана от Йордан Друмников през 1978 г. (в поемата главният герой е Дядо Гуг). Вероятно и в описа на даренията, придобити от Националния литературен музей през 1979 г. (подарява книгата „Кратка география за малки деца“, ВЕНА, 1862 г., отпечатана във Виена от Драган В.Манчов, и личната си плоча за писане). Факт е и същественото място на Йордан Гуглев сред българските толстоисти, надлежно отразено в задълбочения труд на Маргарита Терзиева в книгата ѝ „Българските толстоисти и тяхното обкръжение“, издадена в Бургас през 2016 г.

Едни го считаха светец, други – чудака, трети за странен не-сретник, а някои даже не бяха убедени в неговата искреност и

*чистота*¹ – пише за Майстора скулпторът Драган Лозенски. Но ако светът на „художника-чудак“ не бе преплетен с този на „човека-чудак“, както наричали Гуглев, и ако името му не бе прилежно вписано в графата за произход на творбата, той може би никога нямаше да влезе в полезрението ни в нашето съвремие, както и да бъде обект на този текст. И макар целият му живот да е отдаден на хората, с идеята за утвърждаване на нова обществена култура за единение и спасение на самоунищожаващото се човечество, мълчанието около личността и делото на Гуглев към наши дни продължава да бъде оглушително.

Йордан Василев Гуглев е роден на 6 ноември 1900 г. в с. Перивол, Кюстендилско. Името на селото според краеведите означава „Градинка“ – от гръцки: *περίβολι*. Истински съдбовна за него е 1920 г.: в списание „Вегетариански преглед“ излиза статията на проф. Янко Тодоров „Пътека към слънцето“; думите на големия български учен, специалист в областта на античната култура по нашите земи и древните световни цивилизации, полиглот и отявлен последовател на толстоизма, впечатлили силно младежа от Перивол: *чистотата на идеите*



ме грабнаха и понесоха на презвитите си криле. Още на следващата – 1921 г., на празника на светите братя Кирил и Методий, той отворил широко вратите на своя дом с овощна градина близо до река Драговищица. Нарекъл я „Градинка на мира“ и в нея можел да се отбие всеки за почивка или разговор. През 1934 г. напуснал родното си село. Години след това Гуглев ще даде единственото и кратко обяснение за причината, наложила преселването му: в Перивол работел като ръководител на селската кооперация: по липса на кооперативни кадри бил изтеглен в Кюстендил през 1934 г. в Районния кооперативен съюз. Изпълнявал е крайно добросъвестно работните си задължения, но ма-

Йордан Гуглев, 1921 г.; ДА – Кюстендил,
ф. 174к, оп.3, а.е. 10.

¹ Лозенски, Драган. Спомени за Владимир Димитров – Майстора. – В: Звезда. Кюстендил, 26.03. 1966 г., бр.24

щабът на обществената му работа буди истинско удивление.

Още с пристигането си в града той основава Гражданско въздържателско дружество „Трезвеност“ с театрална група към него. Учредител е на литературния кръжок „Крум Кюлявков“ и е негов дългогодишен секретар. Председател е на Народния университет „Светлоструй“ към читалище „Братство“. В дома си в Кюстендил създава Галерия на мира, наречена „Светландия“. Пише поезия, съчинява епиграми, басни, афоризми, текстове на патриотични песни за кюстендилския ансамбъл за народни песни и танци. Участва в две колективни книги „Приток от Руен“ (1964 г., 1965 г.)

Член е на градския Литературен кабинет. Йордан Гуглев е есперантист. Негов е текстът на Химна на есперантистите².

В продължение на повече от 60 години той пише и получава писма. Кореспонденцията му е огромна: включва над 4000 (четири хиляди!) писма от целия свят. Самият той пише до президента на САЩ Линдън Джонсън (протестно писмо срещу войната във Виетнам), до вдовицата на Мартин Лутър Кинг (изказва съболезнованията си по повод смъртта на съпруга ѝ), до президента на кипърския Червен кръст (впоследствие президент на Република Кипър) Глафкос Клиридис. Пише на Индира Ганди, с похвала за нейната миролюбивата политика. Тя му отвърща с кратък благодарствен отговор. Има преписка със Световната асамблея „За мир и живот, против ядрената война“ в Чехословакия, с редица видни писатели, учени, общественици. Най-активно си кореспондира с: Валетнин Фьодорович Булгаков – личния секретар на Лев Николаевич Толстой; д-р Атанас Недев (Минкорски) – бургаски лекар, един от най-видните специалисти в областта на инфекциозните болести; Йордан Ковачев – юрист, поет и белетрист, добил известност сред българските толстоисти като техен защитник при отказа им от военна служба и т.н.³

Известно време (близо 20 години) Йордан Гуглев живее в Кюстендил, но през цялото време поддържа и „Градинката на мира“ в родното си село. През 1952 г., вероятно съобразно настъпилите радикални промени в държавно-политическия, стопанския, културен и духовен живот в България, той ще продаде Градинката в Перивол и със сумата, взета от продажбата, ще закупи земя под хълма Хисарлъка в града. Там ще направи нова „Градинка на мира“. По отношение на собствеността на терена там той неведнъж след това ще заяви: *Градинката е само формално моя и на моето семейство. Тя идейно принадлежи на цялото трезво, прогресивно и миролюбиво човечество*⁴.

² ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп. 3, а.е. 11

³ ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.1, а.е. 4

⁴ ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.2, а.е. 5 Книга №2 за изказвания (7.VI.1957 г. – 22. XI. 1970 г.)

Тук е мястото за кратко описание на чудното място в Кюстендил, онова *къмче земя сред природата*, дало толкова радост както на своя създател, така и на всеки, потърсил утеха в него. След като премаялял от усилието посетителят качи стръмнината от центъра на града към хълма Хисарлъка, неусетно се озовава извън градските предели. От мястото и днес се открива широка панорама както към Кюстендил, така и насреща, към възвишенията на Лисец планина. Ориентирът към „Градинката на мира“ бил *бор-красавец*, посаден според Гуглев през 1890 г.

Това пъстроцветно островче, оградено с диви шубрачки, имало проста вратичка от дървени летви. А на нея била окачена зелена пощенска кутия. Дворът – винаги подреден, за да отвори добър достъп до многобройните тематични „обекти“ в него, бил пълен с овощни дървета. По каменна пътека се стигало до къщичката в долния му край. Минавало се под зелени арки с красиви надписи. Централната арка посрещала с думите: „Добре дошли“ на няколко езика: български, руски, есперанто, немски и финландски. Градинката била пълна със цветя – разнообразни, за да ухаят през трите сезона. Обичайна практика било дръвчета да засаждат и сами посетителите на Градинката. А когато идвали след това в нея, се гощавали с плодовете им. На всевъзможни места Гуглев засадил здравец – *парфюмът на градинката* – най-прекрасния ароматен фон за разнообразните тематични изложби, които организирил там. Посрещал гостите с *ключ на доверието* (по стар славянски обичай гостът пръв да отвори вратата).

Гордостта на градинаря били четири специални дървета: освен споменатия вече бор-красавец имало чудно хубава, голяма, клонеста ябълка, вишна на *есперантистите* и *млада праскова*, посадена през 1966 г. от 120-годишната баба Димка от с. Раково, Кюстендилско. В нейна чест направил и *колибата на столетниците*. До нея била *чешмичката с венец на младостта, мостчето*



*Борът в Градинката на Мира,
70-те години на XX в.;
ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.2,
а.е. 14, л. 21.*

на обичта и един засаден тютюнев стрък с табелка: *Еретикът – табак*. Имало и каменна грамада, образувана от единичните камъни, хвърлени в нея от борците за мир. На особена почит били животните, птиците и насекомите. Често в „кабинета“ на Гуглев, под сайванта, гостувала костенурка, а катеричките били постоянни посетители. Мравуняците, които той наричал *мравешкото общество*, били защитени от птиците с мрежа. За червенушките, жълтурчетата и косовете окачил по дърветата десетки кратунки. За гугутките и славеите – множество люлки, в които поставял зърна.



Градинката на мира, 70-те години на XX в.;
ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.2, а.е. 14, л. 24.

За всяко нещо – предмет или тема, той предвидил отделен кът: за камбаната на мира, за отдих на *приятелите на градинката*, за леглото на Майстора – наречен *кът на Твореца на красотата*, кът на Толстой с пръст от гроба му, кът на Питагор, кътче на музикантите и още кътове с разнообразни експонати: книги, мъдри мисли – изписани върху каменни плочи или табели, изрезки от вестници и фотоси с портрети на видни общественици и мислители. Една странна еkleктика, в която обаче нищо не било случайно. Всъщност градинката не е разположена и на съвсем случайно място: *преди 10 века по тази богословска пътека чували се стъпки подрали на вдъхновени богомили* – пише Йордан Гуглев по повод обявената с легенди богомилска пътека, която минавала през неговия двор. И днес местните хора поддържат легендата за трите богомилски селища в кюстендилско, които били свързани помежду си чрез тайна пътека през планината в

следната последователност – от с. Еремия през с. Богослов до с. Кутугерци⁵.

От Перивол Йордан Гуглев пренесъл в Кюстендил всичко, което могъл да пренесе. Включително и безценното за него желязно легло със сламен дюшек, върху който преспивал неведнъж Майстора, идвайки в селото. Спял отвън, под стряхата, а дългите му нозе стърчали от леглото. На сутринта казвал: *Спах не в легло, а сякаш в ладия, под сладкия напев на славеите*⁶. Неизвестно откога е познанството на Гуглев с Майстора, но през лятото на 1933 г., докато семейството на Гуглев все още живее в Перивол, при тях дошъл художникът. Тогава той е на 51 години, в разцвета на творческите си сили. Живее и рисува в с. Шишковци, Кюстендилско, което е на разстояние от Перивол един час път пеша с бърза крачка, пряко през нивите и градините. Най-приятната част се извървявала в сенките на дърветата по коритото на Драговищенската река. *Наближаваше обяд – си спомня Гуглев, – въпреки отказа на Майстора, че не е гладен – под крушата бе сложена маса, на която се вдигаха топли струйки от зрял фасул с червени чушки. Драго ни беше, че художникът намираще простата гозба за много апетитна. Обедът приключи. Майстора изказа желание да слезем до реката, която е в близост до къщичката ни. Вслушвайки се с наслада в пеещите води на Драговищица и любувайки се на зелените ѝ брегове, Майстора замислено каза: „Има някъде писано, че покрай тази река са живели някогашните богомили, от чийто дънер навярно е издънка и вашата вегетарианска група“. Сетне се обърна с лице към мен и добави: „Аз идвам няколко пъти тук, а още не съм видял вашата въздържателна и вегетарианска читалня“. [...] При разглеждането ѝ Майстора се спря пред календара „Никога вече война!“.*

Не минават десетина дни и една сутрин художникът донесъл на Гуглев навито на руло голямо платно. *Това е дар за читалнята ви – казал. – Картината още не е измайсторена, но нямах време. Извинявайте. Бързам*⁷. Върху него бил нарисувал голям размер картинката от стенния календар на вегетарианската читалня. Всъщност художникът наистина „откраднал“ от времето си, за да нарисува това платно. В един извънредно тежък за него период, в който е приключил договора си с американеца през 1928 г., той получил крайно необходима и навременна подкрепа от държавата в лицето на Министерството на просвещението. През 1930 г. бил назначен за прогимназиален учител, командирован към Ми-

⁵ Янакиев, Яков. Мястото на човека е в природата – В: Здраве, юни 1978, с.14.

⁶ ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.3, а.е.9

⁷ ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.2, а.е.7

нистерството да рисува в кюстендилския край. Това била синекурна длъжност, която позволявала на известни творци – главно художници и писатели – да творят по-спокойно. Майстора нямал задължение да отчита дейността си пред когото и да било или да предава картини някому. Но считал за свой дълг, че след като му се предоставя макар и символична финансова поддръжка, той трябва да се отчете за свършената работа. Създадените творби съответно смятал, че принадлежат на този, който е заплатил за създаването им. В тази връзка е и споменът на един от емблематичните му модели – Стана Гогова: *Аз съм му много пъти искала да ми даде една рисунка, а той ми казва: – Не може, аз съм ценен на държавата и не мога да ти дам рисунка. Аз съм дал верна дума, трябва да изпълнявам какво съм говорил и обещал честно*⁸. Гуглев не споменава дали Майстора е взел календара с привляклото вниманието му изображение върху него, за да го нарисува възможно най-точно, или е работил по памет. По-скоро – първото. Факт е, че персонажите от творбата, наречена в кюстендилската



„Мир: малко дете ще ги води“, 1896 г.;

Автор: Уилям Стрът (1825-1915); М.б., платно; 87 x 130;

William Strutt. Peace. picture-info <<https://eschatology-wwwalter.org/images/english/free-info-pdf-download-english/william-strutt-peace-picture-info.pdf>>(14.08.2023)

⁸ Научен архив на ХГ „Владимир Димитров – Майстора“, Кюстендил. Папка „Майстора“. Моделите. Стана. Спомени 1976 г. Ръкопис 1-7, с.6.

галерия: „Композиция“ (1933), съответстват най-точно на онези, от картината „Мирът“ (1896) на английския художник Уилям Стърт.

Стърт е роден през 1825 г. в Тейнмът, графство Девън, Юго-източна Англия в семейство на художници⁹. Като дете за кратко живее във Франция. Освен художник, той бил и отличен чертожник и илюстратор на книги. Получавал много поръчки, но уплашен да не загуби зрението си, решил да напусне Европа, за да търси ново поприще за таланта си. През 1850 г. се установил в Мелбърн. Животът му там бил интересен, вълнуващ, съпътстван от много впечатления и непрекъснато рисуване. Като силно религиозен човек обаче Стърт напуснал Австралия през 1862 г., страхувайки се да отглежда децата си в общество, което смятал за безбожно. Завърнал се в Англия, Стърт станал известен като художник – майстор на изображенията на животни и на интерпретации върху библейски сюжети. През 1868 г. художникът направил за първи път вариант на буквалната живописна интерпретация: „Мир: малко дете ще ги води“ – по цитат от Исая:

*Вълкът и агнето ще пасат заедно
и лъвът ще яде слама като вола,
и храна на змията ще бъде пръстта.
Няма да повреждат, нито ще погубват
в цялата Ми свята планина, казва Господ.
(Исая ГЛАВА 11, 65:25)*

За тази най-ранна картина от този тип не е известно нищо, но Стърт нарисувал втори вариант през 1896 г. Там той съчетал с особена лекота любимите си животни с религиозния сюжет. Не по-маловажен бил и фактът, че като модел за детето използвал своята внучка Мадлен¹⁰. В същата година, в която рисува и излага за първи път произведението си „Мирът“, художникът предал правата си върху него на известния баварски художник, литограф и фотограф Франц Ханфценгел. Оттук нататък майсторски изработеното автотипно репродуциране и отпечатването в многобройни тиражи ще му донесе забележителен световен успех. Именно масовото разпространение на творбата на Стърт, не само в автентичния ѝ образ, но и в редица преработени варианти, ще доведе до заличаването на нейното авторство. През 80-те г. на XX в. цветна реплика на „Ми-

⁹ TippingqMarjorie J.Strutt, William (1825-1915) *Australian Dictionary of Biography*, Volume 6, 1976 onlinein 2006(10.08.2023). <https://adb.anu.edu.au>

¹⁰ William Strutt(1825-1915) (10.08.2023).<https://www.biblestudentarchives.com/documents/WilliamStrutt.pdf>



“La Paix sur la Terre”/“Мир на Земята”. Пощенска картичка. Франция, 80-те години на XX в., ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.1, а.е. 7, л. 29.

рът“ пристигнала и при Гуглев под формата на поздравителна картичка от Франция. Върху нея има надпис с плътен шрифт: *La Paix sur la Terre/Мир на Земята*.

Уилям Стърт умира на 90-годишна възраст през 1915 г. Надписът върху скромния му надгробен камък гласи: „ХУДОЖНИКЪТ НА МИРА“¹¹. Същата година България влиза в Първата световна война. По това време Йордан Гуглев е 15-годишно момче. Баща му се завръща от фронта осакатен, а този на Милка – неговата бъдеща спътница в живота – не се завръща никога. До края на живота си останал непримирим към всичко, свързано с войната и оръжията: *Дори децата не бива*



„Скица на момче“, ок.1933 г.; Автор: Владимир Димитров – Майстора (1882-1960); М. б., платно; Инв№ 1918, 28 x 18; От фонда на ХГ – Кюстендил; Откупени от наследниците на художника 1980 г.

¹¹ Пак там.

да играят на война! – казвал той, а малките трудно разбирали крайното негодувание на Дядо Гуг към „прашките“ с ластици и любимата им игра на „стражари и апаши“.

През 1982 г., в навечерието на 100-годишнината от рождението на Майстора, Галерията в Кюстендил откупува от наследниците му няколко изрезки от качествено ленено платно с плътна сплитка. Върху всяка от тях има маслен ескиз на дете, облечено в дълга бяла ризка. Те очевидно са вариантни подготвителни скици към творбата му „Композиция“ (Инв.№135). Дали са били нарисувани върху едно общо платно – и впоследствие отрязани „по размера“ на фигурките – можем само да гадаем. Нито паспортът, нито досието или инвентарната книга дават информация за това. Уредникът ги е завел към фонда в пет последователни инвентарни номера: Инв №1918; Инв №1919; Инв №1920; Инв №1921; Инв №1922. Всяка от петте изрезки е с размер средно между 28-32 см на височина и 16-20 см на широчина. Очевидно е, че Майстора е подхождал съвсем сериозно към задачата си да изработи *Мирът* като подарък на Вегетарианската читалня на с. Перивол – той принципно винаги е бил особено възискателен към работата си. Независимо от краткия срок, в който прави картината, ескизите с детски фигури само потвърждават, че художникът извършва и известна подготвителна работа, за да постигне по-задоволителен резултат. Успява да вложи и нещо свое в творбата на английския художник. Особено в разработването на предния план – поляната, върху която са стъпили персонажите.

През май на 1979 г. Йордан Гуглев изпраща следното писмо до дирекция „Културно-историческо наследство“ в Кюстендил:

ДРУГАРЮ ДИРЕКТОРЕ,

На улица „Гургулят“, в зелените поли на Хисарлъка в Кюстендил имам зеленчукова градинка, която съм превърнал на „Градинка на мира“. В градинката има малка „Хижка на мира и човеколюбие“, а до нея стряха. В Хижката и под Стряхата има музейна сбирка, която съм събирал дълги години и която е на разположение на всички посетители, които посещават „Градинката на мира“ и техният брой непрекъснато расте.

Като скромнен всеотдаен общественник РЕШИХ по случай предстоящия празник на просветата и културата Кирил и Методи да ПРЕДАМ като СКРОМЕН ДАР ХИЖАТА И СТРЯХАТА, С ЦЯЛАТА МУЗЕЙНА СБИРКА на ДИРЕКЦИЯ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО в КЮСТЕНДИЛ, КАТО ИМАМ САМО ЕДНА МОЛБА: ДА ОСТАНА КАТО БЕЗВЪЗМЕЗДЕН СЪТРУДНИК ЗА ОПАЗВАНЕ, СЪХРАНЕНИЕ И ДА БЪДАТ НА РАЗПОЛОЖЕНИЕ НА ПОСЕТИТЕЛИТЕ

ВСИЧКИ ОПИСАНИ ТУК ЕКСПОНАТИ. (Следва обстоен списък с изброяване на предмети и кратките им описания: *Бюст на Аспарух – от печена глина; Желязно легло с проста постелка, завивка и възглавница, на което е нощувал художникът Владимир Димитров – Майстора през 1932 г.; ПЕЙКА, на която е седял същият художник; ДЪРВЕНО ЛЕГЛО - креват, на което е нощувала 120-годишната баба Димка Горова от с. Раково, Кюстендилско, заедно с постелка и завивка; и т.н.)*

На 10 август 1979 г. Йордан Гуглев получава удостоверение от директора на дирекция „Културно-историческо наследство“ – Денчо Митев, че оттук насетне е отговорник на „Градинката на мира“ в Хисарлъка, която вече е музеен обект¹². В продължение на още няколко години животът на Градинката и нейния добросъвестен Градинар продължава спокойно в установения през годините ритъм. Административната промяна на статута ѝ не променя нищо. На 1 април 1986 г., с Указ №1075 на Държавния съвет на НРБ Йордан Гуглев е награден с орден „Кирил и Методий“ I-ва степен за своята дългогодишна активна обществена дейност и във връзка с 85-годишнината му. По този повод той получава много честитки, преизпълнени с признания за благодарност. Някои се отпечатват във вестниците: *Ония, които го познават от няколко десетилетия, които са работили с него, имат основание да мислят, че нищо не се е променило, че той си е все същият, сякаш годините са прелетели край него, без да го досегнат. По младежки пъргав, винаги усмихнат, надмогнал сянката на самотата, кротък и благ, готов винаги да стопли нечие сърце*¹³.

Какво се е случило на човека – кротък и благ – че да сложи сам край на живота си по особено мъчителен за него начин – само месец след високото държавно и обществено признание? Йордан Гуглев започва старателно да подготвя своя край в началото на месец май 1986 г. Дни преди смъртта си той грижливо подрежда следите от живота си: лист по лист, снимка по снимка, тетрадка по тетрадка, книга по книга, включително тетрадките, наречени от него: *Книги за впечатления и изказвания*. Те са общо 5 броя, като първата е от деня на откриването на Градинката в с. Перивол през 1921 г., а последната е попълвана до деня на смъртта му. Гуглев предава подредения си личен архив на Държавен архив – Кюстендил. Никой тогава не забелязва, че на стр. 53 в последната – от общо петте книги за впечатления на „Градинка-

¹² ДА – Кюстендил, ф. 174к, оп.3, а.е.10

¹³ **Немириков, Крум.** Скромен труженик на културния фронт – В: Звезда. Декември 1985 г., бр.144, с. 4.

та на мира“ – той е написал прощалното си писмо. В нея остават празни около 50 листа:

*Драги ми и прекрасни, синко Емил¹⁴,
име, което избрах от романа на Жан-Жак Русо „Емил“.
Проклетата да си, жестока цивилизация!*

Скъпи ми роднини, приятели, дивни по доброта и красота животинки, птици, цветни градини, слънце с огнени лъчи, ниви – морета разлюляни, бял Дунав, реки бистри бързотечни, облаци – кораби бели, мила звезда – Вечернице, утринна мила Зорнице, мили усмихнати от колички дечица с простиращи за обич пухкава розова ръчица, а други с панделки сини, червени и зелени, хора и деца от цялата ни дивна зелена планета – *держайте и растете и моят привет на природолюбец и миролюбец приежете! Приветствам ви с пълно и зряло съзнание, здрав, бодр, любвеобилен, не съм употребил в живота си дори едно асперинче, но не искам да дочакам старост и немош и с голяма радост (сам е подчертал фразата – С.А.)* реших да си замина в моята мечтана Светландия, където няма завист – Очите са да виждат, а не да завиждат. Където няма войни и страдания.

Довиждане, мили хора, довиждане на всички и цветя и птички.

Моята пепел ще се слее с влажна земица, ще я клъвне за гнездо мила лястовица.

Перивол – О, мой паметник – Деяновишка скала – гранитна, приеме ме с обич и възхита. Кажете му, че съм там, който за мен пита.

С уважение към всичко, чудахът Йордан Гуглев, 28 май 1986 г.

След това се изкачва на възвишението „Деяновец“, намиращо се на 648 м надморска височина, западно от с. Перивол. Полива се със запалителна течност и се самозапалва. Едно овчарче, случило се наблизко, опитало да го угаси с дрехата си, но безуспешно.

Защо заливаме след това белите листи с *мастилен плач*¹⁵, както прави вестник „Свободен глас“ във Варна, в броя си от 27 юни 1915 г., по повод 500-годишнината от изгарянето върху кладата на просветителя Ян Хус? Може би, за да залисаме човешката си, „цивилизована“ съвест, че помним и не бихме допуснали това да се случи отново. Ето какво пише дописникът на вестника: *Ако вече няма герои мъченици за истината – то поне има хора, кои-*

¹⁴ Йордан и Милка Гуглеви имат и дъщеря Светлана, която умира като девойка.

¹⁵ Из Стихотворения Борис Пастернак. София: Издателство Захари Стоянов, 2006 г. с.2.: „За февруари. Без да чакаш, пиши, ридай с мастило ти, дордето – черна пролет сякаш – вън плъокащата кал лъщи. Вземи файтон. За шест петака през благовест, през колела отивай при дъжда разплакан, по-шумен от мастилен плач“. 1912, [Превод от руски: Кирил. Кадийски]

то могат да почитат двигателите на културата. Петстотин години цели изминаха откак Великият човек на истината изгоря на кладата.[...] В тех времена мнозина се явявали да се борят против подобни злоупотребления, макар преследването да е било крайно жестоко. След това настана дълбоко затишие дори до началото на XIX столетие, когато се яви Толстой. Но и трудовете на тоя великан не дадоха плод. Съвременният несъкрушим егоизъм прегазва всичко, което срещне на пътя си, за да се добере до своите цели. Човешкият идеализъм е погребан и скоро няма да възкръсне. Ще се минат много години, ще изтече много и твърде много вода, че тогава идеализмът ще заговори, но сега – не¹⁶.

Йордан Гуглев умира тъжен, уморен и тревожен. Чие чисто сърце не би се сломило от осъзнаването, че всичко е пропиляно, че хората са разединени и отчуждени като никога до сега, а ти си безумец – самотен и неразбран, и в душата ти няма МИР? Тогава трябва да се предадеш с надеждата, че твоята самоунищожителна жертва ще бъде последното ти послание към тях.

От Градинката на мира за природосъобразен чист живот и братство между народите днес не е останало нищо. Трудно е да се определят дори очертанията ѝ. Тук-там се забелязват поизтри-ти надписи върху някоя каменна плоча или по ствола на дърво. След 1989 г. тя е унищожена и разграбена, не само защото след смъртта на стария градинар липсвала грижовната ръка, която да я поддържа, но и защото всеки, който имал нужда от някакъв инвентар се „самообслужвал“ в нея. По думите на свидетели: изнесоха я тухла по тухла. Към наши дни тъга предизвиква не толкова заличаването на един исторически обект от територията на града. По-безнадеждна е безвъзвратната загуба на късчета обетована земя за единение и спасение на човечността у хората, потънало във висока трева, тръни и храсти.

¹⁶ 500-годишнината на Иван Хус – В:Свободно слово. Варна – Провадия. 27.06.1915 г., бр.24, с. 2.

**A GARDEN OF PEACE FOR NATURE-ALIGNED PURE
LIFE AND BROTHERHOOD AMONG NATIONS
(On the pacifist and humanistic ideals of the Kyustendil
Tolstoyan Yordan Guglev and one unusual work by Vladimir
Dimitrov – Maystora)**

Svetla Aleksandrova

Art Gallery „Vladimir Dimitrov-Maystora“ Kjustendil

Abstract: Among the holdings of the Art Gallery“ Vladimir Dimitrov – Maystora”, one particular work by the great Bulgarian painter stands out for its distinctiveness. It is virtually unknown to the public, and its theme appears “foreign” when placed alongside his emblematic maidens, brides, reapers, and diggers. In the gallery records, the painting carries the modest title “*Composition*” (Inv. No. 135), with a provenance note stating: “*Donated by Yordan Guglev, 1959*”.

Who was Yordan Guglev? What was his relationship with the artist? Why does the story of this painting matter? The study explores how the humane and peace-oriented ideals of Tolstoysm influenced both men – manifesting in Maystorain a far more moderate, and at times exaggerated, ascetic worldview, while in Guglev these ideas were taken to the extreme, culminating in his life’s creation: the uniquely conceived (in Bulgaria and globally) “Garden of Peace for a Nature-Aligned Pure Life and Brotherhood Among Nations”.

Keywords: Yordan Guglev; Tolstysm; peace; nature; Maystora; artist; painting.

Светла Александрова

*Художествена галерия „Владимир Димитров – Майстора“ –
Кюстендил*

Кюстендил, ул. “Патриарх Евтимий” №20

E-mail: sv_alex1972@abv.bg